

Referentgranskning – gammal, potentiellt dyr och oprövad process med osäkra resultat, enligt Cochrane

Att värdera vetenskapliga studiers kvalitet är svårt men viktigt. Det dominerande systemet för denna uppgift består av referent (peer-review)-granskning. Den innebär att ämnesexperter, oftast anonymt, bedömer forskningsarbeten inför deras eventuella publicering i någon internationell vetenskaplig tidskrift. Systemet används därför att det förmodas vara ett bra instrument för rationella, rättvisa och objektiva ställningstaganden angående vetenskaplig kvalitet. Dessa föregivna fördelar har under senare decennier satts i allt starkare tvivel. En hel del forskning om denna värderingsmetods funktion och effektivitet har därför gjorts.

Nyligen har materialet bearbetats till en systematisk litteraturoversikt som publicerats i Cochrane-biblioteket. Inklusionskriterierna för litteratursökningarna var att studierna skulle bestå av randomiserade, kvasirandomiserade, före- och efterstudier och/eller andra observationsstudier där försök att kontrollera störfaktorer gjorts. Ett stort antal databaser genomsköts, 135 artiklar identifierades primärt och 21 av dessa kvarstod för den slutliga analysen. De bedömdes utifrån de huvudsakliga frågor de behandlade, t ex om förekomsten av checklistor och granskar- och/eller författaranonymitet medförde bättre kvalitet. Resultaten av översikten var mycket urvattnade. Icke-anonyma granskare

skrev t ex möjligen artigare utlåtanden, checklistor och utbildning av granskarna förbättrade inte kvaliteten och läsbarheten blev kanske bättre.

Sammantaget fann emellertid översiktens författare att forskningen inte kunde påvisa huruvida referentgranskning spelar någon tydlig roll eller inte för om relevans, användbarhet eller kvalitet

är avgörande för en studies publicering. Att det är på det viset, menade de, beror på att forskning om referentgranskning är ett ännu ungt och outvecklat studieområde som angriper marginella aspekter och använder sig av surrogatindikatorer. De förmodade att det också kan bero på att flertalet forskare inom området är tidskriftsredaktörer. Dessa antogs vara mer intresserade av frågor av betydelse för deras dagliga tidskriftshantering än av att undersöka validiteten av och själva referentgranskningsprocessen. Författarna ansåg avslutningsvis att en grundlig och mer långsiktigt syftande forskning om kvaliteten av referentgranskning bäst samordnas av ett centralt organ, kanske ett vetenskapsråd, med detta som sitt särskilda uppdrag. Så länge inte en gedigen sådan forskning har genomförts ansåg de att referentgranskningssystemet bör betraktas som en gammal, potentiellt dyr och oprövad process med osäkra resultat.

Åke Thörn

ake.thorn@nll.se

Jefferson TO, et al.

Editorial peer-review for improving the quality of reports of biomedical studies (Cochrane methodology review).

The Cochrane Library, Issue 1. Oxford: Update Software; 2003.

Demensdiagnostik i utvecklingsländer – nytt instrument

Finns det några enkla och tillförlitliga test för diagnostik av demens i utvecklingsländer? Svaret har varit nej hittills, men inte nu längre. Forskningsgruppen Dementia Research Group 10/66 [http://www.alz.co.uk/1066] initierade en studie för att utveckla och testa ett diagnostiskt instrument som var mindre känsligt för användning i olika kulturer och för lågutbildade individer.

Projektet genomfördes åren 1998–2000 som en multicenterstudie med 25 deltagande centra i Indien, Kina, Sydöstasien, Latinamerika, Karibiska övärlden och Afrika. Totalt ingick 2 885 individer 60 år och äldre i studien. Av dessa ingick 729 personer i en demensgrupp, medan resterande fördelade sig på tre grupper som inte hade demens: depression (702), högutbildade (694) och låg-

utbildade (760). Lokala doktorer diagnostiserade demens och depression med standardiserad metodik. Intervjuarna genomförde, ovetande om eventuell demensdiagnos, följande tre test: Geriatric Mental State (GMS/AGECAT), Community Screening Instrument for Dementia (CSI 'D') och ett modifierat Consortium to Establish a Registry of Alzheimer's Disease (CERAD) ten-word list-learning task.

Vardera av de tre testen predikterade, oberoende av varandra, demensdiagnos men med varierande och i vissa fall låg sensitivitet. Utgående från en analys vid halvtid i projektet utarbetades en algoritm från alla tre testen som gav ett mycket bättre resultat än något av de enskilda testen var för sig. Det nya kombinerade testet, tillämpat i andra halvan av

projektet, identifierade 94 procent av demensfallen, med 15,3 respektive 6 procent falskt positiva fynd för depression och hög respektive låg utbildning.

Författarna konkluderar att detta kombinerade demenstest fungerar såväl i klinisk miljö som i befolkningsundersökningar och nu finns översatt till flertalet språk i utvecklingsländerna. I nästa utvecklingsfas provas nu ett något utvidgat kombinationstest för att identifiera även subgrupper av demens.

Lars Berg

lars.berg@sos...se

Prince M, et al. 10/66 Dementia Research Group. Dementia diagnosis in developing countries: a cross-cultural validation study. Lancet 2003;361:909-17.